

PROF. DR WANDA ZABŁOCKA 1900-1978

W dniu 30 listopada 1978 r. zmarła prof. dr Wanda Zabłocka.

Profesor Zabłocka — przez szereg lat — kierownik Zakładu Mikologii a następnie kierownik Katedry Botaniki Ogólnej UMK w Toruniu, była członkiem Polskiego Towarzystwa Botanicznego od momentu powstania tego Towarzystwa, jednym z założycieli Oddziału Toruńskiego PTB, w którym pełniła kolejno szereg funkcji, między innymi sekretarza i przewodniczącego Oddziału.

Wanda Heitzman-Zabłocka urodziła się w Tarnowie 20 grudnia 1900 r. i w tym mieście — gdzie ojciec Jej był profesorem gimnazjalnym — spędziła najwcześniejsze lata życia, uczęszczając tam również do szkoły podstawowej i pierwszej

klasy gimnazjum. Dalszą naukę kontynuowała w Krakowie i Pradze Czeskiej. Egzamin dojrzałości złożyła z odznaczeniem w 1918 r., kończąc Gimnazjum Realne w Krakowie. Wcześniej rozbudzone zainteresowania przyrodnicze skłoniły Wandę Heitzman do podjęcia studiów na rocznym Kursie Ogrodnictwa przy Wydziale Rolniczym UJ. Po ukończeniu tego kursu podjęła studia przyrodnicze na Wydziale Filozofii UJ. W tym okresie ujawniły się dwa zasadnicze kierunki działania, którym miała się poświęcić później: praca badawcza i popularyzatorska.

Pierwsze badania rozpoczęła, gdy dla poznania metod stosowanych w bakteriologii, odbywała roczną praktykę w Zakładzie Hygieny Wydziału Lekarskiego pod kierunkiem prof. Gieszczykiewicza. Zaproponowano Jej wówczas współpracę w badaniach mikoz występujących u ludzi, a wkrótce potem — udział w opracowaniu materiałów dotyczących *Plasmodiophora brassicae* do atlasu przygotowywanego przez prof. Juliana Nowaka.

Działalność popularyzatorska przejawiała się w tym czasie szeregiem artykułów zamieszczonych w Przewodniku Kółek Rolniczych „Zagroda Wzorowa”. Już jako studentka była Wanda Heitzman redaktorem działu Ogrodniczego tego czasopisma.

Po uzyskaniu absolutorium w 1923 r. W. Heitzman podjęła pracę nauczyciela w Państwowym Gimnazjum Żeńskim im. Królowej Wandy w Krakowie, prowadząc jednocześnie pracę badawczą pod kierunkiem prof. dr Władysława Szajnochy. Praca ta pozwoliła Jej na przygotowanie rozprawy doktorskiej, dotyczącej anatomicznej budowy gduły (*Cyclamen persicum* Mill.), którą obroniła w 2 lata później na Wydziale Filozofii UJ. Jeszcze przed uzyskaniem doktoratu zlecono W. Heitzman prowadzenie ćwiczeń z fitopatologii na Wydziale Rolniczym UJ. We wrześniu 1925 r. poślubiła Jana Wojciecha Zabłockiego. W tym samym czasie została mianowana starszym asystentem przy Katedrze Botaniki im. Janczewskiego na Wydziale Rolniczym UJ, rozstając się jednocześnie z pracą w szkole średniej. W Katedrze tej Wanda Zabłocka pracowała do 1946 roku jako starszy asystent, a następnie adiunkt. W okresie poprzedzającym wybuch drugiej wojny światowej dr Wanda Zabłocka uzupełniała studia specjalizacyjne w Instytucie Botaniki i Muzeum Przyrodniczym w Wiedniu, a także w Zakładzie Botaniki Uniwersytetu Karola w Pradze Czeskiej oraz w Muzeum Historii Naturalnej w Paryżu.

W czasie okupacji dr Wanda Zabłocka brała czynny udział w zabezpieczaniu i przechowywaniu mienia Uniwersytetu. Dzięki Jej trosce i staraniom została ocalała (przy pomocy Władysława Cieślika, ówczesnego asystenta Katedry Botaniki) i przekazana po wojnie odpowiednim władzom cała biblioteka oraz część sprzętu laboratoryjnego tej Katedry. Działalność ta wzbudziła zasłużone uznanie, wyrażone między innymi pismem wystosowanym po wojnie przez ówczesnego rektora UJ prof. W. Szafera.

Po wyzwoleniu Krakowa Wanda Zabłocka podjęła pracę na swym dawnym stanowisku. W tym czasie habilitowała się na Wydziale Filozofii UJ przedstawiając pracę o mikoryzie w rodzaju *Viola*.

W 1946 r. przeniósł się wraz z mężem, prof. Janem Wojciechem Zabłockim, do Torunia, gdzie wzięła udział w pracach prowadzących do utworzenia takich placówek naukowych Uniwersytetu M. Kopernika jak Katedra Botaniki Ogólnej

i Zakład Mikrobiologii. Ponadto zorganizowała Pracownię Fitopatologii w Ośrodku Doświadczalnym Biologii Stosowanej w Koniczynie i Zakład Mikologii na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi UMK. W tym czasie doc. dr W. Zabłocka prowadziła wykłady, ćwiczenia z fitopatologii i mikologii oraz pracownię specjalistyczną. Zorganizowała także zajęcia dydaktyczne z mikrobiologii i przez 3 lata prowadziła wykłady i ćwiczenia z tej dyscypliny. Jednocześnie rozwijała intensywną współpracę z organizującymi się placówkami terenowymi ochrony roślin, współdziałając z Wojewódzką Stacją Ochrony Roślin. Przez szereg lat była konsultantem placówek IOR, a w latach 1952/53 — członkiem Komisji Ministerstwa Rolnictwa dla oceny działalności naukowej IOR. W tym samym czasie brała udział w pracach społecznych na terenie Uczelni: była delegatem docentów do Senatu UMK, członkiem Komisji Dyscyplinarnej dla spraw studentów oraz przez szereg lat stała na czele Wydziałowej Komisji Stypendialnej. Nie zaniechała również działalności popularyzatorskiej — szereg lat organizowała prelekcje popularnonaukowe z ramienia Toruńskiego Oddziału PTB. Gdy doświadczenia polowe prowadzone na terenie Ośrodka Doświadczalnego w Koniczynie wzbudziły zainteresowanie miejscowej ludności, doc. Wanda Zabłocka zorganizowała dla pracowników PGR prelekcje popularyzujące problematykę i znaczenie praktyczne prowadzonych badań, co sprawiło, że doświadczenia polowe były otoczone życzliwą troską pracowników.

W latach późniejszych (po 1963 r.) powołano W. Zabłocką do Komitetu Redakcyjnego Wydawnictw Popularnonaukowych Towarzystwa Naukowego w Toruniu.

Opublikowane w tym czasie przez Wandę Zabłocką przewodniki do oznaczania krajowych rodzajów grzybów kapeluszowych i krajowych rodzajów grzybów pasożytniczych były jedynymi materiałami z zakresu mikologii i fitopatologii w języku polskim, dostępnymi dla ówczesnych studentów biologii.

W 1954 r. Wanda Zabłocka została mianowana profesorem nadzwyczajnym przy Katedrze Botaniki Ogólnej UMK w Toruniu.

Aktywna działalność organizacyjna, pedagogiczna i społeczna nie odsunęła Profesor Zabłockiej od prac badawczych, zmniejszyła jednak z konieczności liczbę prac naukowych publikowanych w tym czasie. Lata pięćdziesiąte, lata wielkich przemian w badaniach biologicznych były szczególnie trudne dla biologów tamtego pokolenia. Profesor Zabłocka z ogromnym zapałem śledziła „pochód nowego”. Najbliższy stał się dla Niej kierunek ekologiczny w mikologii — co potwierdziły późniejsze prace Jej uczniów.

Naukowa i dydaktyczna działalność prof. W. Zabłockiej opierała się na wszechstronnej znajomości roślin wyższych, zwłaszcza ich anatomii. Sprawiało to, że w Jej badaniach i wykładach występowanie i biologia organizmów patogennych rozpatrywane były w kontekście rozwoju rośliny — gospodarza, co nadawało im znacznie szerszy, nie wyłącznie mikologiczny, aspekt.

Nowatorskie spojrzenie Prof. Wandy Zabłockiej na opracowywane zagadnienia sprawiało, że liczne Jej prace miały charakter pionierski, jak na przykład praca o mikoryzie u *Viola*, czy pasożytnictwie *Naematoloma*.

Praca naukowa, działalność dydaktyczna i społeczna nie wyczerpują cało-

kształtu zasług Prof. Wandy Zabłockiej. W życiorysie Jej nie można pominąć faktu, że była Ona towarzyszką życia człowieka, którego talent zbieracza i wszechstronne zainteresowania dostarczały, w każdym roku Ich wspólnego życia, dziesiątki i setki okazji botanicznych, zoologicznych, paleontologicznych, a także książek, dokumentów dotyczących historii i kultury Polski, zbiorów numizmatycznych, filatelistycznych, dzieł sztuki, czy instrumentów muzycznych. Stały udział prof. Zabłockiej i wkład Jej niezmierzonej pracy umożliwiły właściwą opiekę gromadzonym zbiorom i przekształcenie wspólnego domu Profesorostwa w muzeum, którego nie mógł zapomnieć nikt, kto przestąpił progi tego domu.

Prof. dr Wanda Zabłocka była odznaczona: Medalem za Długoletnią Służbę, Złotą Odznaką Uniwersytetu M. Kopernika, Złotym Krzyżem Zasługi oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

W sercach oddanych uczniów i przyjaciół Prof. Wandy Zabłockiej śmierć Jej pozostawiła podwójny ślad: uczucie głębokiego żalu — jakie pozostawia odejście człowieka, którego darzyliśmy szacunkiem i przywiązaniem — a jednocześnie uczucie szczególnego wyróżnienia: oto było nam dane znaleźć się w kręgu oddziaływania człowieka o niezwykle prawości charakteru, zaangażowanego bez reszty w popieraniu każdej słusznej sprawy, wielkodusznego i lojalnego, człowieka, którego wpływ pozostanie trwałą wartością osobowości Jej uczniów.

Zofia Michno-Zatorska